

BISERICA RUGĂTOARE ÎN VREME DE PANDEMIE ȘI PRIMEJDII DISTRUGĂTOARE

† NICOLAE

Mitropolit de Mesoghéa și Lavreotica, Grecia
imml@imml.gr

Abstract: The Church permanently expresses itself through its cult. Prayer is its breathing, and its cult and its Holy Mysteries are its food. It is in a permanent communion with God, addressing itself sometimes to the Triune God, sometimes to our Lord Jesus Christ, sometimes to the Most Holy Spirit, sometimes to the Most Holy Mother of God and to the Saints and even to the angelic world. The prayer can be glorification prayer, thanksgiving prayer, or also invocation prayer, it can be prayed together in the believers' congregation, or can be individual as well, 'in one's own cell'. The Christian is exhorted to pray in the morning, during the day, in the evening, everywhere and always, in all circumstances, with joy or with sadness, sometimes with words and at other times with one-word-ish, brief, repetitive prayers, like Jesus' prayer, namely „Lord, Jesus Christ, Son of God, have mercy on me, a sinner”, uttered in a long form, or even in a shortened form. During the Covid-19 pandemic, whose effects can be observed to this day, the Church prayer has had several features: putting one's hope in God; imploring God's almightiness; asking for God's mercy; asking for God to save us from dangers for the sake of our salvation; an impressive increase of the awareness of the great need of being ransomed and saved; the confession of sins; the decision of changing one's life.

Keywords: *Church, prayer, pandemic, hope, salvation, changing one's life, confession of sins, sins.*

Biserica, aceasta fiind și misiunea ei, trăiește permanent exersându-și cultul ei și rugându-se. Rugăciunea este respirația ei, iar cultul și Sfintele ei Taine sunt hrana ei. Ea se află într-o permanentă comuniune cu Dumnezeu, fie adresându-I-se lui Dumnezeu Celui Treimic, fie Domnului nostru Iisus Hristos, fie Preasfântului Duh, fie Preasfintei Născătoare de Dumnezeu și Sfinților, fie și lumii angelice. Rugăciunea poate să fie de slăvire, de mulțumire sau de invocare, ea poate să fie comună în adunarea credincioșilor, poate să fie și individuală „în chilii”. Noi ne rugăm dimineața, în timpul zilei, seara, pretutindeni și totdeauna, în orice împrejurare, cu bucurie sau tristețe, uneori prin cuvinte și alteori cu rugăciuni monologice, scurte, repetative, după cum este *Rugăciunea lui Iisus*, adică „Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul”, spusă într-o formă lungă sau chiar și prescurtată. Ceea ce are importanță este faptul ca rugăciunea să fie curată, pentru ca să-i ridice pe credincioși în lumea Împărăției lui Dumnezeu și să ofere, cu încredere, viața lor zilnică în mâinile Sale.

Ce este rugăciunea?

După cum scrie Sfântul Ioan, autorul *Scării*, „rugăciunea, cât privește calitatea ei, este împreuna ființare și unire a omului cu Dumnezeu”, în plus, însă, ea este și „punte care ne salvează de ispite, zid care ne protejează de supărări... luminare a minții... hrană a sufletului, secure care lovește singurătatea, dovadă a nădejzii, risipire a tristeții”¹. Rugăciunea este înfățișare de slăvire și mulțumire în fața lui

---

¹ Sfântul Ioan Sinaitul, *Scara, Cuvântul XXVIII, Despre rugăciune*, 1.

Dumnezeu, întreaga predare a sufletului și vieții noastre în mila și voia Lui, mișcare de absolută încredere spre El.

Rugăciunea este, în fond, o scară, care îi transferă pe credincioși din lumea pământească, materială, stricăcioasă și temporară, adică din lumea simțurilor și a rațiunii, în starea și realitatea cerească, transfigurând viața zilnică, plină cu problemele și evenimentele ei, în veșnicie. Prin urmare, conținutul rugăciunii nu este limitat atât de mult la cuvinte, cât este dezvăluit de către atitudinea și dispoziția interioară. În acest sens, există rugăciuni de pocăință, rugăciuni de slăvire, rugăciuni de apelare la ajutorul dumnezeiesc, rugăciuni care îmbrățișează fiecare aspect al vieții noastre. Tot așa și rugăciunea la vreme de primejdie distrugătoare, de fenomene meteorologice sau naturale periculoase, de nevoie socială generalizată sau de ciumă și de pandemie reprezintă o armă și înzestrare necesare credincioșilor, care capătă caracterul unei litanii și implorări ample, desigur în cadrul adunării eclesiastice.

Felul rugăciunii a fost dat, la început, de către Domnul Însuși, ca răspuns la cererea Ucenicilor, „Doamne, învață-ne să ne rugăm” (*Lc 11, 1*). Așadar, Domnul le-a dat, ca model de rugăciune, numita *Rugăciune domnească*, adică *Tatăl nostru*. Prin analogie, avem psalmii lui David, rugăciunea lui Iisus, adică „Doamne, Iisuse Hristoase, miluiește-mă”, cu tot ceea ce termenul *miluiește* conține, *Imnul acatist*, cele două *Paraclise*², rugăciunile liturgice, rugăciunile Sfinților și ale Părinților Bisericii noastre.

În toate aceste rugăciuni, trunchiul principal constă în slăvirea lui Dumnezeu pentru taina dumnezeirii și a iubirii

---

² Sau *Canoane de rugăciune*, consacrate Maicii Domnului (n. trad.).

Sale, în mulțumirea pentru prezența și darurile Sale, iar când există vreo cerință, aceasta se referă, îndeosebi, la iertarea păcatelor noastre, solicitarea milei Sale și mântuirea noastră. Ceea ce caracterizează rugăciunea Bisericii este [îndemnul]³ „căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu și dreptate Lui și toate acestea se vor adăuga vouă” (Mt 6, 33). Privirea Bisericii rugătoare este ațintită, în fond, asupra împărăției veșnice a lui Dumnezeu și a necesității prezenței și arătării Sale în viața noastră și mai puțin asupra izbăvirii și ușurării noastre de pericolele și chinurile prezentei vieți.

Desigur, recunoscând și dimensiunea somatică a omului, materialitatea, temporalitatea și efemeritatea lui, Biserica nu le ignoră, ci se roagă și pentru nevoile noastre zilnice, precum sunt sănătatea, prosperitatea, buna strângere a roadelor, reușita profesională, începutul oricărui lucru particular sau de utilitate publică, scăparea din orice pericol și primejdie etc.

În felul acesta, deși în *Rugăciunea domnească* singura cerere efemeră este „pâinea cea spre ființă”, Biserica ridică nevoia pentru binele sănătății la taină, adică la Taina Sfântului Maslu. În plus, *Molitifelnicele* cuprind multe rugăciuni de binecuvântare a bunurilor materiale, astfel încât este păzit faptul că „ori de mâncați, ori de beți, ori altceva de faceți, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceți” (1 Co 10, 31). Merită să se consemneze că și la binecuvântarea artoselor cerem să înmulțească Domnul bunurile Sale, paralel, însă, și să-i sfințească „pe credincioșii, robii Săi, care vor gusta din ele”.

---

³ Am pus între paranteze drepte completări de sens, nuanțări etc., pentru o mai bună înțelegere a cititorului (n. trad.).

Rugăciuni la vreme de pandemie și primejdii distrugătoare

Printre multele rugăciuni care sunt cuprinse în *Molitfelnicele* și *Cărțile de rugăciuni* aflate în uz, noi întâlnim și rugăciuni care se referă la primejdiile în masă, cum sunt războaiele, sau la fenomene distrugătoare, precum cutremure, secetă îndelungată și lipsa de ploaie, boli molipsitoare etc.

În cunoscutul *Molitfelnic* al lui Goar⁴, întâlnim, printre alte slujbe, și rugăciuni specifice, care se referă la nevoia credincioșilor, aflați în asemenea situații, de a recurge la ajutorul dumnezeiesc. Așadar, avem rugăciuni precum:

Un „Canon către Sfânta Treime deoființă și de viață făcătoare și nedespărțită și către toți Sfinții, la primejdie de boală molipsitoare” (627)⁵; Două „rugăciuni la plaga molimeii”⁶ (629, 630); O „rugăciune la boală molipsitoare” (631); Două „rugăciuni de implorare către Dumnezeu, care se zic la vreme de ciumă și de foamete, facere a Preasfântului Patriarh Calist” (635) și Trei „rugăciuni ale Preasfântului Patriarh Calist la vreme de nenorocire a poporului” (care se zic și la vreo boală molipsitoare, 648).

---

⁴ Jacobus Goar, *Euchologion Sive Rituale Graecorum* (Venetiis: ex Typographia Bartholomae Javarina, 1730). De precizat că acest *Molitfelnic* sau *Efhológhion*, care este o ediție de studiu și nu de uz liturgic, cuprinde și textele *Sfintei și Dumnezeieștii Liturghii*, conform indicațiilor pe care mi le-a dat profesorul și cercetătorul Mihail Qaramah, pentru care îi adresez prinosul meu de recunoștință și mulțumiri (n. trad.)

⁵ Numerele din interiorul parantezelor indică pagina corespunzătoare din *Molitfelnicul* după ediția lui Goar.

⁶ Sau a epidemiei aducătoare de moarte (n. trad.).

În mod paralel, există o *slujbă* (609)⁷, un *canon* (610) și nouă *rugăciuni* la lipsa de ploaie, dintre care [patru]⁸ sunt ale Sfântului Calist, patriarh al Constantinopolului (612, 613, 618).

În plus, întâlnim trei *rugăciuni* pentru fenomene meteorologice extreme (pentru buna întocmire a văzduhului, pentru tunete și fulgere, pentru vânturi și furtună pe mare, 619, 636), patru *rugăciuni*⁹ pentru primejdie și frică de cutremur (620, 623, 624, 625), o *slujbă* (641)¹⁰, un *canon* (642) și *rugăciuni* (645, 646) pentru invazii ale barbarilor și neamurilor¹¹, precum și diferite alte *slujbe* și *rugăciuni* pentru diferite împrejurări.

În mod asemănător și în alte *Molitfelnice*, de pildă, în *Tipicurile și Molitfelnicele* [editate de către] Dmitrievskij¹², în *Marele Efhológion*¹³ al Patriarhiei Constantinopolului¹⁴, în *Cărți*

---

⁷ Conform indicațiilor domnului Qaramah, nu este o *slujbă* propriu-zisă, ci un *apostol* și o *evanghelie*, care se pun, cu ocazia unei molime, la *Sfânta și Dumnezeiasca Liturghie* (n. trad.).

⁸ Adică primele două, a VII-a și a VIII-a, după indicațiile aceluiași cercetător (n. trad.).

⁹ De fapt, conform indicațiilor domnului Qaramah, sunt un *canon* și trei *rugăciuni* (n. trad.).

¹⁰ La fel, este vorba despre un *apostol* și o *evanghelie*, care se pun la *Sfânta și Dumnezeiasca Liturghie* (n. trad.).

¹¹ Pentru un studiu în limba română despre rugăciunile la vreme de război, vezi Mihail K. Qaramah, „Rugăciunea Bisericii în vreme de război, potrivit tradiției bizantine”, *Revista Românească de Studii Axiologice* (2023 – în curs de publicare).

¹² Dmitrievskij, *Opisanie liturgitseskich Rukopisej (Ευχολόγια)*, Vol II, (Kiev, 1901, Georg Olms Verlagsbuchhandlung Hildesheim, 1965).

¹³ Sau *Molitfelnic*. Cât privește termenul grecesc *Ευχολόγιον*, preluarea lui în limba română s-a făcut sub forma *Evhologhion*, întâlnită în literatura de specialitate. În aceeași literatură este întâlnită și forma *Molitvelnic* (n. trad.).

de rugăciuni etc., cu excepția celor de mai sus, întâlnim și alte rugăciuni similare, precum și cereri dispersate, care exprimă îngrijorarea, neliniștea generală, drama, teama, paralel, însă, și nădejdea și îndreptarea către Domnul vieții și al morții.

Sugestiv, am putea să menționăm din *Tipicurile* și *Molitfelnicele* pe care le-a editat Dmitrievskij o rugăciune la vreme de secetă¹⁵ a poporului care strigă (241¹⁶, Goar 612-613), o rugăciune a lui Filotei patriarhul la secetă (Dmitrievskij, Vol. II, 291), o rugăciune la vreme de secetă (1015) și o rugăciune la vreme de cutremur (1015).

Caracteristici ale rugăciunilor în vreme de pandemie

Deoarece fenomenul pandemiei privește mari mase de popoare și aproape totalitatea societății și a credincioșilor, aceste rugăciuni au un caracter colectiv, adică se fac în adunare și sunt înălțate de către ansamblul poporului credincios. Numai din titlurile lor se observă că se rostesc pe larg, cu implorare și în procesiunea „poporului care strigă”, în stare de frică, nevoie, dezastru etc.

I. Prima caracteristică a acestor rugăciuni este întoarcerea totală de la început către Dumnezeu și **punerea tuturor nădejdelor noastre în El**, mai ales când au loc evenimente periculoase vieții noastre. Posibil să avem o

---

¹⁴ *Εὐχολόγιον τὸ Μέγα* (Τυπογραφεῖον Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, 1803); *Εὐχολόγιον τὸ Μέγα τῆς κατὰ Ανατολὰς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας περιέχον τὰς τῶν ἐπτὰ μυστηρίων ἀκολουθίας, ἐπιμέλεια Σπυριδῶνος ἱερομονάχου Ζέροβου* (Βενετία, 1891).

¹⁵ Sau de uscăciune sau a lipsei de apă (n. trad.).

¹⁶ Numerele din interiorul parantezelor indică pagina corespunzătoare fie din ediția după Dmitrievskij, fie din cea după Goar (n. trad.).

anumită nădejde în medicamente, știință și medici, putem să considerăm că izbăvirea noastră va fi scurta degenerare a bolii sau eficiența măsurilor de protecție care se impun (distanțări, protecția persoanei etc.), sau chiar rezistența și apărarea cu succes a organismului nostru, însă, toate acestea, pe de o parte, reprezintă o posibilitate necunoscută, pe care nimeni nu cunoaște dacă se va petrece întocmai, iar pe de altă parte, nu dau întotdeauna rezultate, mai ales dacă Dumnezeu nu va voi și nu va interveni. Pentru Biserica noastră, îndreptarea către El reprezintă cel mai important lucru.

De altfel, după cum spune și psalmistul, „aruncă spre Domnul grija ta și El te va hrăni, nu va da în veac clătinare dreptului” (*Ps 54, 25*), și așa cum cântăm la *Treptele* glasului al IV-lea, „spre Domnul orice nădejde tot cel ce și-a agonisit, mai înalt este decât toți cei ce Îl întristează” (*Antifonul al II-lea, Treptele glasului al IV-lea*).

II. Este caracteristic faptul că aproximativ toate rugăciunile încep cu o scurtă slăvire îndreptată către Dumnezeu, cu o mărturisire a Lui ca Domn al vieții și al morții, **ca fiind singurul adevărat și atotputernic Pantocrator**. Această mișcare inițială este combinată cu o succesiune de adjective și caracteristici care denumesc însușiri ale Dumnezeirii Treimice și provoacă un zdrobitor sentiment de credință față de El și o stare de coplesire din partea noastră. În plus, acest dialect încearcă să exprime înălțimea Dumnezeirii și mărimea Ei, care transcende orice este zidit și oricare element al lumii vizibile, oricât de intens ar fi acesta. În consecință, Domnul, prin firea Lui cea dumnezeiască, este Stăpânul tuturor lucrurilor, incomparabil mai puternic decât toate evenimentele primejdioase și distrugătoare care ne afectează, iar voința Sa biruiește din

plin orice rău fizic sau spiritual. Domnul Pantocrator este „tare și puternic” (Ps 23, 8), Dumnezeu Cel tare Care are puterea să anuleze orice lucrare a celui viclean, „stăpânitorul întunericului acestui veac” (Ef 6, 12). Limbajul abundent în expresii nu încearcă să potolească mânia lui Dumnezeu ca o lingușire, ci să-I provoace simpatia¹⁷ ca mărturisire și recunoaștere a slavei Sale.

III. În aproape toate rugăciunile, urmează o referire la Persoana Domnului ca **Dumnezeu al milei**, al milostivițiilor, al îndelungii răbdări și al bunătății, adică al caracteristicilor pe care, rugându-ne și implorând, le invocăm cu fervoare, sprijinindu-ne pe acestea mai mult decât pe puterea Sa. Spre dovedirea puterii milei dumnezeiești, adesea sunt menționate în rugăciuni evenimente din *Vechiul Testament*, care demonstrează într-un mod incontestabil acest adevăr (631), și versete din psalmii lui David, care îl exprimă. Puterea milei lui Dumnezeu confirmă atotputernicia Lui mai mult decât cea a suflării Sale creatoare. Lumea „a creat-o bunătatea Sa nespus de mare”¹⁸, adică din prisosul iubirii Sale, și o conduce prin *belșugul* iubirii, din moment ce El spune că a venit „ca viață să aibă și din belșug să aibă” (In 10, 10). Așadar, această milă o invocăm ca Biserică și în ea nădăjduim, pentru ca să fim izbăviți de primejdia iminentă.

IV. Merită să fie consemnat faptul că în anumite rugăciuni, mai ales într-una mai extinsă a patriarhului Calist al Constantinopolului (631), există, la început, o înșiruire analitică a evenimentelor iconomiei dumnezeiești, precum

---

¹⁷ Adică împreună pătimire a Lui cu a noastră (n. trad.).

¹⁸ Sfântul Ioan Damaschin, *Expunerea exactă a credinței ortodoxe*, cap. 16, *Despre creație*.

crearea lumii, facerea omului, viața din rai, căderea în păcat și consecințele lui, prezența patriarhilor și misiunea profeților, întruparea dumnezeiască, grija Domnului pentru om și învățătura Sa, jertfa, crucea și moartea și, în cele din urmă, Învierea și Înălțarea Domnului. Toate acestea trimit la amploarea iubirii Domnului, Care nu se exprimă doar prin grija Lui pentru bunăstarea credincioșilor în această lume, ci mai ales prin pronia Sa pentru mântuirea lumii, ceea ce amintește de *Anaforaua* Sfântului Vasile cel Mare din *Dumnezeiasca Liturghie*. În acest sens, **cererea izbăvirii din primejdia cumplită se raportează direct la mântuirea noastră** și acesta este un alt motiv, chiar și principal, desigur, pentru care o și cerem.

V. În unele rugăciuni, urmează, în tonuri dramatice, o descriere a situației tragice și a consecințelor bolii molipsitoare (629), a impasurilor, a tabloului teribil al caselor, orașelor, familiilor, multor morți într-un interval scurt de timp (631) și foarte sugestiv exprimă sentimentul fricii și al anxietății generalizate, care sentiment este provocat de către moartea în masă, care deja s-a petrecut, și de către durerea sfâșietoare, intens amenințătoare pentru supraviețuitori. Această referință descrie modul în care, în calitate de fii și fiice ai lui Dumnezeu, trăim tragedia căderii noastre, felul în care experimentăm umilința consecințelor [acestei căderi], impasul în care am căzut, stăpânirea disperării la care am ajuns și exprimă **amploarea nevoii noastre pentru răscumpărare și mântuire**, pe care doar El poate să ni le ofere.

VI. Toate felurile de nenorociri, războaie, înrobire, exterminare și, acum, ciumă (631), nu apar atât ca mânia a lui Dumnezeu, nici ca venind de la El, ci ca o consecință a

apostaziei noastre nejustificate, a îndepărtării noastre de voința, legea și calea poruncilor Sale dumnezeiești, lucru care este mărturisit, cu claritate, în toate rugăciunile. Există chiar rugăciuni în care această mărturisire ocupă mai mult de jumătate din cuprinsul lor **și au un caracter de spovedanie**, din moment ce sunt însoțite și de către o enumerare analitică a păcatelor și de către termeni duri („mai răi decât animalele, lipsiți de îndreptare, mai răi decât vechii păcătoși ai iudeilor și din Noul Testament”, 631), care termeni descriu atât amploarea [păcatelor], cât și mulțimea lor (630). Situația dramatică în care ne aflăm nu este o consecință a unei vagi păcătoșenii sau a păcatelor umanității, sau a altora câțiva, ci reprezintă urmarea firească și a propriei noastre participări active personale la păcat.

VII. Acesta este motivul pentru care, fie și acum, în ultimul moment și sub circumstanțele prezente actuale, mărturisim păcătoșenia noastră și, fiind copleșiți, exprimăm pocăința noastră personală și colectivă, **adică hotărârea noastră de a ne schimba viețile** și de a ne comporta în conformitate cu poruncile lui Dumnezeu, nădăjduind, în același timp, [să obținem] iertarea și mila dumnezeiască. În toate rugăciunile, cererea de iertare este clară și extinsă, alături de invocarea milei, a milostivirilor, a iubirii de oameni și a bunătății lui Dumnezeu.

VIII. În fine, există în multe rugăciuni invocarea harului Sfintei Cruci, a luptelor Sfinților Apostoli, a sudorii Sfinților Cuvioși asceți, a vărsărilor de sânge ale Sfinților Mucenici și, mai ales, a mijlocirii Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, nu doar ca Maica noastră, nici ca Preasfânta, ci ca Născătoare de Dumnezeu, ca Maică a Domnului nostru

Iisus Hristos, „căci în multe poate rugăciunea Maicii spre bunăvoința Stăpânului”.

De fapt, *Canonul către Sfânta Treime deoființă și de viață făcătoare și nedespărțită și către toți Sfinții, la primejdie de boală molipsitoare* (627) începe cu o invocare a Sfintei Treimi și, în continuare, a Sfinților Îngeri, a Preasfintei [Născătoare de Dumnezeu] și a tuturor Sfinților.

Comentariu de încheiere

Zilele prin care a trecut umanitatea în timpul pandemiei și care ne-au afectat, cu siguranță, și pe noi, ca mădulare fidele ale Bisericii, au fost indiscutabil inedite și au provocat diverse temeri, confuzie, dezorientare, tensiuni, extenuare, au zdruncinat încrederea în atotputernicia științei sau, dimpotrivă, au exagerat valoarea ei, dar au dezvăluit și patologii ascunse în rândul creștinilor.

Astfel, credința în Dumnezeu fie a fost zdruncinată, fie s-a dovedit morbidă. Noi, așa-zii creștini, am apărut mai mult gânditori și raționaliști și mai puțin rugători și încrezători în Domnul, adică în realitatea faptului de a avea „înfățișarea adevăratei credințe, dar tăgăduind puterea ei” (1 Tim 3, 5) sau, altădată, apărători zeloși ai unei ideologii religioase mai degrabă decât mărturisitori ai credinței celei autentice și adevărate, agitați și furioși din cauza revendicărilor și neliniștilor mai degrabă decât făcători de pace în smerenie și încredere.

Nădejdea în *semnul lui Dumnezeu* a fost mai degrabă artificial impusă decât așteptată în mod firesc. Am așteptat o minune, deoarece am învățat că, de obicei, așa se petrece, atunci când facem procesiune, și nu *semnul lui Dumnezeu*, de care, însă, nu suntem vrednici, dar El așa Își

arată dragostea Sa. Chiar și rugăciunea noastră este, adesea, mai mult antropocentrică și foarte puțin teocentrică, adică centrul ei este nevoia noastră și nu mila nemărginită a lui Dumnezeu, este dominată mai mult de întunericul dramei noastre decăzute decât este luminată de strălucirea nădejii dumnezeiești; se agață de nădejde, dar nu este luminată de credință. De aceea, [rugăciunea] are mai ales raționalizare și încărcătură emoțională și este privată de încrederea autentică.

De fapt, [rugăciunea] reprezintă o descărcare emoțională într-un dialect rugător sau o invocare frenetică a prezenței dumnezeiești și a ajutorului activ, chiar în clipa în care suntem atașați nefericirii noastre egocentrice. Nimic mai puțin, nimic mai mult. Numim rugăciune ceva care nu are lucrare și nu este caracterizat de harul dumnezeiesc, ceva care, în cele din urmă, nu este rugăciune. De aceea și stimulează furia, fără să liniștească sufletul. Și, din nefericire, nu înțelegem acest lucru. Și nici Dumnezeu nu răspunde.

Cercetarea atentă a acestor rugăciuni din *Molitfelnic* luminează calea adevăratei rugăciuni, adică a acelei care exprimă Biserica noastră, chiar și cea rugătoare. Astfel, de pildă, citind aceste rugăciuni, ceea ce observăm că domină nu este răscumpărarea noastră, pentru ca să scăpăm de consecințele păcatelor noastre sau să evităm pericolul și primejdia, sau să revenim la rutina zilnică obișnuită și la relaxarea noastră, ci dorul izbăvirii din suferințele noastre, ca o ocazie de pocăință și de întoarcere la voia lui Dumnezeu și la viețuirea cea după Dumnezeu, ba chiar ca un prilej de slăvire a Lui. În felul acesta, se înfăptuiește mântuirea atât a sufletelor, cât și a trupurilor noastre, iar numele Domnului preasfânt este slăvit.

După cum [Sfânta] Cruce a Domnului „viață și înviere este poporului Său”, așa și propriile noastre cruci, adică încercările, dificultățile, reprezintă viață și înviere pentru noi, atunci când sunt luminate de către lumina prezenței și nădejzii dumnezeiești. Căutând prezența lui Dumnezeu în perioade de primejdii distrugătoare, exprimăm, împreună cu încrederea noastră, și slăvirea noastră față de El.

*Traducere din limba greacă
și adnotări de Ion Marian Croitoru*